

Lausunto Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

TuV:n kokous perjantai 6.3.2026 klo 10.00

Asia: Valtioneuvoston tulevaisuussselonteon 1. osa 'Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045' (VNS 7/2025 vp), lausuntopyyntö erityisesti teemasta 'erilaiset totuudet: EU:n tulevaisuus maailmanjärjestyksen muuttuessa'

Tausta: *TuV esittää lausuntopyynnössään käsiteltäväksi neljää kysymystä EU:n tulevaisuudesta. Käsitellen tässä lausunnossa näitä kysymyksiä erityisesti selonteon poliittiset ja taloudelliset muutostekijät huomioiden. Lausunto perustuu tutkimustuloksiin ja niiden tulkintoihin johtamissani monitieteisissä tutkimuskonsortioissa 2IMATCH (Strategisen tutkimuksen neuvosto, 2023-2026), SUPRA (Suomen Akatemia/Profi7, 2023-2026) sekä Tampereen yliopiston CNESS-tutkimusalusta (2021-2025).*

Nostot – EU:n roolit

- EU kuuluu keskivaltojen muodostamaan ns. kakkoskoriin kansainvälisessä politiikassa. Nämä vallat eivät hyljeksiä kaikkia kolmea suurvaltaa tai sellaiseksi pyrkivää (Yhdysvallat, Kiina, Venäjä); ja käytännössä joutuvat kehittämään suhteita ainakin kahden suurvallan kanssa
- Maailma on vuoden 2025 ja 2026 alun aikana luisunut erityisesti kohti selonteossa esitettyjä 'blokkien maailma' ja 'murtuva maailma' -skenaarioita
- Tässä tilanteessa EU ei ole edes keskivaltojen joukossa keskeinen valta, eikä kaikkien EU-maiden suvereeni kyky pitää kiinni alueistaan ole itsestäänselvyys
- EU:n tulee kehittää kykyä yhdistellä joustavasti taloudellisia ja turvallisuuspoliittisia resursseja. Tätä kykyä tarvitaan muotoutumassa olevassa poliittisessa taloudessa
- Atlantisen suhteen säilyttämiseksi on EU:n jäsenmaiden kehitettävä Pohjois-Atlantin turvallisuutta palvelevia kapasiteetteja
- EU:ssa tunnustettu East Shield -aloite tarvitsee rinnalleen Arctic Shield-hankkeen

Nostot: EU:n sisäinen kehitys

- Valtion kaappaaminen yhden poliittisen ryhmän työkaluksi on täysin mahdollista myös EU:ssa
- Mikäli jäsenmaat haluavat yhä jatkossa ydinasepelotteen, on niiden pohdittava vakavasti suhdettaan eurooppalaiseen ydinaseeseen, tavalla tai toisella toteutettuna

Nostot: vaikutukset Suomeen

- Itämeren häiriötilannetta ajatellen on ulkomaankaupasta riippuvan Suomen kehitettävä ripeästi ja voimakkaasti vaihtoehtoisia kauppaa- ja huoltoyhteyksiä Norjan ja Ruotsin kautta
- Suomen tulee kehittää voimakkaasti hajautetumpaa energiajärjestelmää
- Tiedustelujärjestelmää tulee kehittää hajautettuna ja passiivisia sekä liikuteltavia kapasiteetteja hyödyntävänä
- On määritettävä tahtotila läntisiin tiedustelualliansseihin pyrkimisen suhteen

Havainnot muutostekijöistä ja skenaarioista

- Kts. sivut 7-9 alla

1. Millaisia rooleja EU:lla voi olla muuttuvassa moninapaisessa maailmassa?

1.1 Tausta

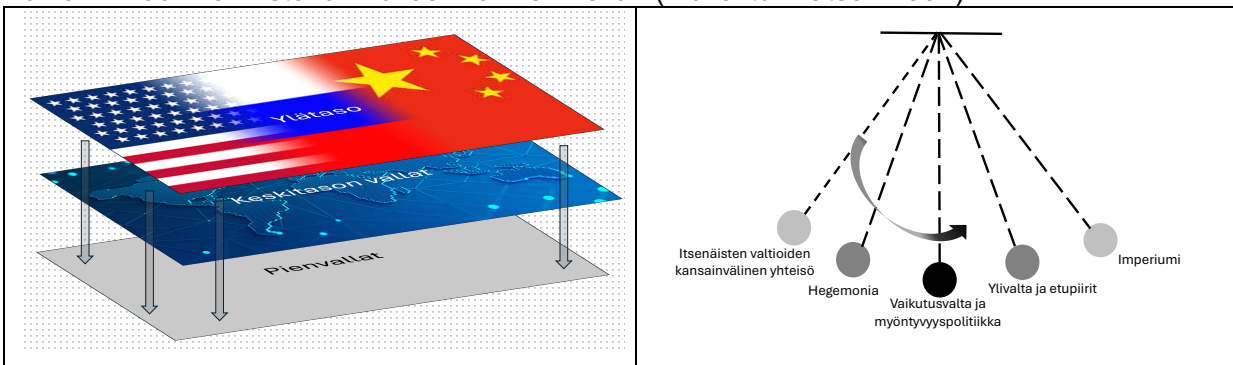
Valiokunnan esittämässä kysymyksessä oletetaan moninapainen maailma. Tämä on korkealla todennäköisyydellä pitkäaikainen kansainvälisen politiikan *horizontaalinen* rakenne. Samalla on tärkeää huomata *vertikaaliset* rakenteet, sillä maailma on samanaikaisesti myös kerroksellinen.

Ylätasolla maailmanjärjestelmää määrittävät alueellista ylivaltaa tavoittelevat USA:n ja Kiina. Venäjä pyrkii niiden edustamaan ns. superliigaan, mutta sen resurssit ja keinovalikoima ovat rajalliset, eivät pelkästään sen Ukrainassa käymästä sodasta johtuen. On hyviä syitä olettaa USA:n tunnustaneen Kiinan vertaisenaan alueellisen ylivallan tavoittelijana jo vuoden 2025 aikana, vaikkei tätä Yhdysvaltain johto olekaan ääneen lausunut. Tätä tulkintaa puoltaa USA:n nopeahko vetäytyminen kauppasodasta Kiinaa vastaan keväällä 2025, sekä Yhdysvaltain johdon kasvava ymmärrys Kiinan keskeisyydestä maailmantaloudessa ja sen kontrolloimista kriittisistä raaka-aineista. Viimeisimpänä merkkinä on presidentti Trumpin hallinnon turvallisuusstrategiassa joulukuussa 2025 julistettu läntinen valtiopiiri – joka samalla tarkoittaa osittaista ja asteittaista vetäytymistä niiltä alueilta, joita Kiina ja Venäjä lukevat etupiireihinsä. Samalla se tarkoittaa vetäytymistä globaalin herruuden tavoittelusta.

Ylätason alapuolella vallitsee selonteossa mainittu moninapainen ja muuttuva maailma. EU:n lisäksi siihen lukeutuu monia keskitason valtoja kuten Australia, Britannia, Brasilia, Egypti, Etelä-Afrikka, Etelä-Korea, Intia, Japani, Kanada, Saudi-Arabia ja Turkki. Niillä on itsenäistä toimijuutta ja noteerattu rooli erityisesti omalla lähialueellaan, mutta niiden toimijuutta määrittää myös keskeisesti niiden suhde ylätasolle eli Yhdysvaltoihin, Kiinaan ja Venäjään. Mikään näistä keskitason valloista ei voi hyljeksiä kaikkia kolmea suurvaltaa tai sellaiseksi pyrkivää ja käytännössä joutuu kehittämään suhteita ainakin kahden suurvallan kanssa. Keskitason valtat joutuvat myös tunnustelemaan koalitioiden muodostamista keskenään. Alimmassa kerroksessa on mm. pienempiä pohjoismaiden kokoisia valtoja, jotka usein joutuvat sopeutumaan ylätason ja keskitason valtojen intresseihin ja toimiin; sekä lisäksi epäonnistuneita valtioita ja mikrovaltioita (Kuvio1).

Kuvio 1: moninapaisen maailman kerroksellisuus;

Kuvio 2: maailmanhistorian kuvaannollinen heiluri (mukailtu Watson 1992)¹

Maailman monikerroksisen rakenteen dynamiikkaa ohjaa maailmanhistorian pitkä linja. Tätä voidaan kuvata Adam Watsonin alun perin esittämällä heilurivertauskuvalla. Pitkässä, vuosisataisessa ja millenniaalisessa juoksussa tämä kuvaannollinen heiluri pyrkii painovoiman omaisesti asettumaan kohti keskellä sijaitsevaa ala-asentoa. Tässä pitkässä juoksussa pysyvimmässä asennossa *vaikutusvaltaa* tai suojeluvallaa (suzerainty) harjoittavat – tai pyrkivät harjoittamaan – suurvallat ja alueelliset valtat.

¹ Watson, A. 1992. *The Evolution of International Society: A Comparative Historical Analysis*. Routledge.

Niiden vallankäytön kohteena on pienempiä valtioita, ja vaikutuskohteena on erityisesti jälkimmäisten ulkopoliittikka, joka usein kääntyy myöntövyyspolitiikaksi. Ylivallan (dominion) tapauksessa vaikutettavista valtioista tulee etupiiriin luettavia vasalleja, torppareita tai vähempiarvoisena kohdeltuja liittolaisia. 2010- ja 2020-luvuilla heiluri on liikahtanut alaspäin pari vuosikymmentä vallinneesta ääriasennosta. Tämä lyhyehkö ajanjakso käsitti Yhdysvaltojen yleisesti hyväksytyn globaalin hegemonian. Samalla vallitsi kollektiivinen uskomus itsenäisten valtioiden muodostaman, ainakin näennäisesti tasavertaisen kansainvälisen yhteisön olemassaolosta, kiteytyen YK:n yleiskokoukseen ja YK-järjestöihin. Yhdessä tämän valtioiden yhteisön jäsenet tekivät päätöksiä mm. maailmankaupasta, terveydestä, oikeuksista, ympäristöstä ja ilmastosta YK-järjestelmän piirissä.

Tänä päivänä kakkoskerrokseen kuuluva EU on Yhdysvalloille varteenotettava kauppapoliittinen vastustaja, mutta sillä ei ole vahvaa kykyä siirtää kapasiteetteja taloussektorilta vaikkapa poliittiselle tai turvallisuussektorille. Tämä kyky on USA:lla, Kiinalla ja Venäjällä. Toisin sanottuna ne voivat kiristää pienempiä valtoja, myös kumppaneikseen uskottuja, vaikkapa kauppapolitiikassa uhkaamalla turvallisuussektorin sanktioilla; tai voivat saavuttaa turvallisuuspoliittisia etuja kauppayönnötyksillä. Toisin sanottuna, keväällä 2025 EU ei voinut haastaa Yhdysvaltojen tulliuhkausta, koska olisi vaarantanut USA:n roolin Euroopan turvallisuudessa jo lyhyellä aikavälillä. EU:lla ei ole vahvaa kykyä käyttää turvallisuussektorin resursseja vastaavalla tavalla tai torjua turvallisuussektorilta kauppasektorille tulevia uhkauksia tai kiristystä. Tämä johtuu paitsi jäsenmaiden omista historiallisista ulkopoliittisista pyrkimyksistä – hajaannuksesta – niin myös siitä, että Yhdysvaltojen johdolla turvallisuuskykyä on kehitetty erityisesti Naton piirissä USA-vetoisesti. Niistä kyvyistä on tullut pirstaloituneita sekä Yhdysvalloista riippuvia.

1.2 Tilannekuva

Selonteossa esitetty 'yhteistyön maailma' -skenaario on Suomen pitkäaikainen tavoite, jonka ajaminen on muuttunut huomattavan hankalaksi. **Maailma on vuoden 2025 ja 2026 alun aikana luisunut kohti 'blokkien maailma' ja 'murtuva maailma' -skenaarioita.** Lisäksi on nähtävissä häivähdyksiä 'teknojättien maailma' -skenaariosta.

EU on tässä tilanteessa keskitason valta, joka ei yksinään kykene muokkaamaan kansainvälisen politiikan rakennetta määräävällä tavalla. Ongelmaa pahentaa se, että muiden keskitason valtojen joukossa EU ei ole poliittisesti johtava tai keskeinen toimija – vaan pikemminkin selkeä seinää vasten seisova haastaja. EU edustaa demokratiaa, perusoikeuksia ja melko vapaata kauppaa tilanteessa, jossa nämä ovat vähemmistöperiaatteita kansainvälisessä politiikassa ja jossa Unionin oma uskottavuus niiden edistäjänä on koetuksella.

Ylätason etupiiripyrkimyksistä ja EU:n omasta tukalasta kakkoskorin asemasta johtuen **kaikki EU:n jäsenmaat eivät enää voi ottaa suvereniteettiaan ja omaan alueensa kontrollia samalla tavoin annettuna ja tunnustettuna kuin aiempina vuosikymmeninä.** Selvennyksen vuoksi sanottakoon, että tässä en tarkoita niiden EU:lle delegoimia kompetensseja, vaan jäsenmaiden kykyä pitää kiinni rajoistaan ja alueistaan suurvaltojen taholta tulevan paineen takia; ja EU:n kykyä tukea niitä tässä pyrkimyksessä. Esimerkkinä toimii Tanskan kohtaama paine Grönlantia kohtaan. Kun myöskään Yhdysvallat, Kiina tai Venäjä eivät tarjoa EU-maille pitkässä juoksussa uskottavaa suojelua, saatikka laajalti hyväksytyjä yhteiskunnallisia malleja, on jäsenmaiden suunnattava katseensa EU:n kehittämiseen poliittisena, turvallisuuspoliittisena ja taloudellisena toimijana – sekä erityisesti näiden kapasiteettien yhdistelykykyyn. Tätä kykyä ei tarvita hyökkäykselliseen toimintaan, eikä kiristämiseen tai sanelupoliittikkaan, vaan sellaisilta toimilta suojautumiseen. Kyvyn kehittäminen on välttämätöntä tämän päivän poliittisessa taloudessa.

Mikäli EU haluaa kehittää toimijuuttaan keskitason valtana ja kenties pyrkiä pitkässä juoksussa superliigaan, on sen hankittava kyky siirtää kapasiteetteja sektorilta toiselle. Tämä tarkoittaa esimerkiksi taloudellisten resurssien käyttöä Naton eurooppalaisen pilarin merkittäväksi vahvistamiseksi ja itsenäistämiseksi eli EU:n strategisen autonomian edistämistä. Se tarkoittaa myös siirtymäkauden aikana asteittain rajattua roolia Natolle kokonaisuutena. Turvallisuuspoliittisesti Naton sisällä on huomattavaa alueellista hajontaa, vaikka järjestö kykeneekin yhteisiin julkilausumiin. Operaatiivisen toiminnan osalta voidaan odottaa, että useissa kriisitilanteissa Nato toimii parhaimmillaankin tiettyjen jäsenmaiden koalitiona – joka silti voi olla huomattava voima. EU:n omaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista päätöksentekokykyä on vahvistettava sen kauppapolitiittista päätöksentekomekanismia esikuvana hahmotellen.

Mikäli EU haluaa kohentaa turvallisuuspoliittista toimijuuttaan suhteessa Yhdysvaltoihin ja säilyttää transatlanttisen turvallisuussuhteen edes ohuena siirtymäkauden aikana, ja kenties sen jälkeenkin, on EU:n jäsenmaiden kehitettävä Pohjois-Atlantin turvallisuutta palvelevia kapasiteetteja. Eurooppa kiinnostaa Yhdysvaltoja turvallisuuspoliittisesti lähinnä Pohjois-Atlantin osalta, koska tämä alue on Yhdysvaltojen turvallisuusstrategian näkökulmasta relevantti läntisen etupiirin turvaamisessa. Sen sijaan Ukraina tai Itämeri ei omaa samaa strategista merkitystä Yhdysvalloille. Tämä tarkoittaa mm. eurooppalaista ennakointi-, tiedustelu-, tilannekuva/tietoisuuskäytön kehittämistä Pohjois-Atlantin läntisillä ja pohjoisilla reuna-alueilla – Norjanmeri, Barentsinmeri, Arktinen ml. Lappi, itäraja ml. Kuolan niemimaa, Murmanskin rata, Pietarin alue. Pohjoismailla Suomi mukaanlukien on tässä avainasema sekä runsaasti vielä käyttämättömiä mahdollisuuksia.

Toisin sanottuna, EU:ssa tunnustetut, **East Shield/Baltic Defence Line/Eastern Flank Watch -aloitteet² tarvitsevat rinnalleen Suomen itärajalle ja Lappiin ulottuvan Arctic Shield-hankkeen.** Tätä tukevana tavoitteena on oltava arktisten operationaalisten kyvykkyyksien kehittämistä sekä niitäkin osaltaan palvelevan siviili-infrastruktuurin rakentamista pohjoisille alueille. Näin Yhdysvallat voidaan pitää sidottuna Eurooppaan ainakin siirtymäkauden ajan.

2. Minkälaisia vaihtoehtoisia kehityskulkuja voidaan nähdä EU:n sisäisessä kehityksessä?

Tulevaisuusselonteossa useasti mainittu yhteiskunnan polarisaation lisääntyminen, kuplautuminen ja disinformaation levittäminen sekä siihen sitoutuneet ulkovaltojen harjoittamat informaatio-operaatiot – erityisesti Yhdysvaltojen ja Venäjän taholta – sekä internetin saastuminen ylipäättään voivat johtaa monien EU-jäsenmaiden luisumiseen Venäjän vaikutuspiiriin ja/tai autoritarismiin; joillekin vastaava uhka saattaa olla luisua Yhdysvaltojen vaikutuspiiriin. Lähivuosina jäsenmaissa järjestettävät vaalit voivat tässä suhteessa olla kohtalokkaan tärkeitä. Mikäli ulkoinen paine Yhdysvaltojen ja/tai Venäjän suunnalta on kyllin iso, voi se pidätellä useaakin eurooppalaista demokratiaa ajautumasta autoritaarisia pyrkimyksiä osoittavien suurvaltojen etupiiriin.

Britannian pääministeri Tony Blairia aikanaan neuvonut sosiologi Anthony Giddens esitti 1990-luvun lopulla, että jälkimoderneissa yhteiskunnissa on kehittymässä ns. fiksujen tai nokkelien ihmisten ('clever people') kohortti, joka kykenee erityisen reflektiiviseen, tiedostavaan ajatteluun ja oman toimintansa ja elämänsä arvioivaan havainnointiin.³ Sittenkin tämä kehityskulku ei ole jatkunut lineaarisena

² European Commission and the High Representative of the Union for foreign affairs and security policy, 2025. Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council: Preserving Peace - Defence Readiness Roadmap 2030. Brussels, 16.10.2025 JOIN(2025) 27 final. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/9db42c04-15c2-42e1-8364-60afb0073e68_en?filename=Joint-Communication%20Defence-Readiness-Roadmap-2030.pdf

³ Beck, U., Giddens, A., Lash, S., 1994. *Reflexive Modernization: Politics, Tradition, and Aesthetics in the Modern Social Order*. Polity Press.

vaan pikemminkin ottanut takapakkia. Disinformaatio ja sille syöttöpohjan tarjoava tietoinen yhteiskunnan eriarvoistaminen voimistavat kehitystä. Jos valtio ja yhteiskunta eivät tarjoa ihmisille kiinnittymiskohtaa (esim. työtä ja arvostusta), ei monien EU-jäsenmaiden nyt joko omaksuma tai Niinistön raportin pohjalta harkitsema koko yhteiskunnan mobilisointiin nojaava kokonaisturvallisuus- tai resilienssitavoite ole vankalla pohjalla.⁴

Lyhyesti sanottuna: **valtion kaappaaminen yhden poliittisen ryhmän työkaluksi – murtuvan maailman skenaariosta vapaasti laajentaen – on täysin mahdollista myös EU:ssa.** Valtiokaappausta on toteutettu jo pitkään Unkarissa ja nyt Yhdysvalloissa, aiemmin Puolassa. Tällainen kehityskulku voi vaalitulosten myötä käynnistyä useassa EU-jäsenmaassa lähivuosina. Vielä todennäköisempää on, että valtaan tulee Ukrainan tukemiseen kriittisesti suhtautuvia puolueita useassa jäsenmaassa, ja lisäksi Britanniassa. Tämä herättäisi pohjoismaiden ja Baltian taholla vakavia turvallisuuspoliittisia kysymyksiä ja pakottaisi yllä mainittuun Naton alueellistumiskehitykseen.

Tulevaisuusselonteossa ei ole otettu kantaa, millaista ydinpelotteen suojaa jäsenmaat nauttivat blokkien maailmaa ja murtuvaa maailmaa kohti luisuvassa skenaariossa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. On huomattava, että keskustelun tiivistyminen talven 2026 aikana eurooppalaisesta ydinaseesta tarkoittaa puutteellista uskoa Yhdysvaltain johtaman Naton ydinasepelotteen pitkäaikaisuuteen. Naton eurooppalaiset jäsenmaat eivät siis välttämättä voi luottaa vaikkapa brittiläis-amerikkalaisen ydinaseen olevan pitkällä tähtäimellä Euroopan suojana. Ne eivät myöskään voi luottaa Ranskan ydinaseen hypoteettiseen asettamiseen EU:n suojaksi, huomioiden mahdollisen eurokriittisen hallituksen valtaannousun Ranskassa.

Mikäli jäsenmaat haluavat yhä jatkossa ydinasepelotteen – joka on äärimmäisen vakava kysymys – on niiden pohdittava vakavasti, tuleeko niiden irtautua ydinsulkusopimuksesta. Jos jäsenmaat kokevat itsensä pakotetuiksi tähän, seuraava kysymys on, kuinka irtautuminen tehdään rakentavasti ja kuinka eurooppalainen ydinase tarvittaessa määritetään ja/tai kehitetään. Pohjolan ydinaseettomasta vyöhykkeestä on myös hypätty tilanteeseen, jossa Pohjolan ydinase on verhojen takana keskustelupöydällä aiheen ongelmallisuudesta huolimatta.

3. Miten nämä vaihtoehtoiset ulkoiset roolit ja sisäiset kehityskulut vaikuttavat Suomeen?

Yllä käsitellyistä osioista 1-2 johtuen, Suomen tulee aktiivisesti

- 1) tarjota Arctic Shield-hanketta EU:lle;
- 2) edistää Naton eurooppalaista, ennenkaikkea pohjoiseurooppalaista pilaria – joka voi muotoutua myös Natosta erilliseksi;
- 3) kehittää arktista tilannekuvajärjestelmää;
- 4) varmistaa kykynsä suojautua disinformaatiolta mm. koulutuksen keinoin;
- 5) ryhtyä pohtimaan suhdettaan ydinpelotteeseen.

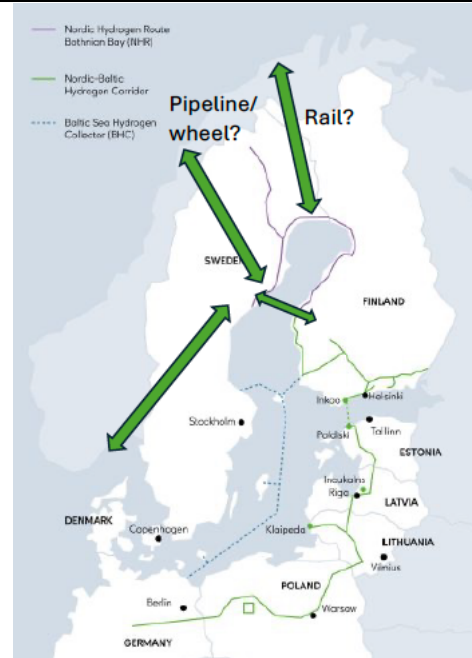
Lisäksi Suomen tulee kyetä ennakoimaan alueellisia häiriötilanteita. Koska olemme luisumassa kohti 'blokkien maailma' ja 'murtuva maailma' -skenaarioita, **on Suomen varauduttava selonteossa käsittelemättömiin omaa lähialuettaan koskeviin häiriötilanteisiin.** Eräässä mahdollisessa häiriötilanteessa Itämeren kauppareitti ja huoltoyhteys ei toimi samalla kun kenties suuren skaalan kriittiset

⁴ Niinistö S (2024) Safer Together: Strengthening Europe's civilian and military preparedness and readiness. Report by Sauli Niinistö, former President of the Republic of Finland, in his capacity as Special Adviser to the President of the European Commission. https://commission.europa.eu/document/download/5bb2881f-9e29-42f2-8b77-8739b19d047c_en?filename=2024_Niinisto-report_Book_VF.pdf Accessed 2 Jan 2026

energiainfrat on eliminoitu (ainakin väliaikaisesti). On myös mahdollista, että murtuvan maailman kontekstissa Nato ei kokonaisuutena kykene tarjoamaan riittävää pelotetta Itämeren häiriöskenaarion riittäväksi etukäteiseksi eliminoinniksi.

Itämeren häiriötilannetta ajatellen on ulkomaankaupasta riippuvan Suomen kehitettävä ripeästi ja voimakkaasti vaihtoehtoisia kaupp- ja huoltoyhteyksiä. Näitä mahdollisuuksia tarjoavat reitti Norjanmerelle Narvikin syväsatamaan sekä muihin Norjan satamiin, samoin kuin etelä-Ruotsin kautta kulkeviin reitteihin Kattegatin ja Skagerrakin merenlahtien rannikoille (Kuvio 3).

Kuvio 3: vaihtoehtoiset huolto- ja kauppayhteydet, tapauksessa vetyinfra

Suomen tulee kehittää voimakkaasti hajautetumpaa energiajärjestelmää, jossa vaikkapa Gasgridin suunnitteleman vetyrunkoverkon ohella on kumipyörillä tai raiteilla toimivia vaihtoehtoisia, joustavasti vaihdeltavia reittejä ja useampia kohteita vastustajan toiminnalle – ja jotka kykenevät ketterästi hyödyntämään runkoverkosta kauemmaksi sijoittuvia resursseja. Näin yhden suuren tuotanto- tai jakeluysikön eliminointi ei lamauta koko järjestelmää. Hajautettuun järjestelmään voivat kuulua pienemmän skaalan vetypolttoaineiden siirtoinfran ohella mikroverkot, bioenergia, tuuli- ja aurinkovoima sekä akkuvarastot. SMR-pienydinvoimaloiden sijoitteluun ja suojaamiseen tulee tässä järjestelmässä kiinnittää erityistä huomiota.⁵

Tiedustelujärjestelmää tulee kehittää hajautettuna ja passiivisia sekä liikuteltavia kapasiteetteja hyödyntävänä, signaalia lähettävien ja sotatilanteessa nopeasti kohteeksi muuttuvien tutkajärjestelmien ohella. On huomattavaa – ja erikoista – että Suomi ei strategisesta sijainnistaan huolimatta kuulu yhteenkään signaalitiedustelua harjoittavaan blokkiin kuten Five Eyes, Nine Eyes tai Fourteen Eyes.

⁵ Claydon, A., 2025. Energiahuollon uusi resilienssihaaste: pienet ydinvoimalat – suuret riskit? Must Read 18.6.2025. <https://www.mustread.fi/artikkelit/energiahuollon-uusi-resilienssihaaste-pienet-ydinvoimalat-suuret-riskit/>

4. Havaintoja selonteon muutostekijöistä ja skenaarioista:

- 'Teknojättien maailma' ja 'Blokkien maailma' -skenaariot ovat voimakkaasti yhteenkietoutuneita. Teknojätit ovat suurvalloissa liittymässä osaksi valtionhallintoa tavalla, joka on Suomen valtion teollisuus- ja omistajaohjauspolitiikalle vierasta. Kiinassa tämä elimellisesti poliittisen talouden siirtymä on jo oletettavasti tapahtunut, Yhdysvalloissa tapahtumassa Trumpin hallinnon antaessa kehotuksia ja käskyjä teknologiayhtiöille ja näiden yhtiöiden usein itse laskelmoidessa yhteistyön olevan tuottoisaa. Venäjällä kehityskulun merkittävä virstanpylväs oli vuoden 2008 strategisten sektoreiden lainsäädäntö

Luku 3: strateginen toimintaympäristöanalyysi

- s. 24 on esitetty Indo-Pasifinen alue Yhdysvaltojen strategiseksi prioriteetiksi ja Kiina keskeiseksi sääntöpohjaisen maailman haastajaksi. Oikeastaan tilanne on muuttumassa päinvastaiseksi. Kiina toimii rajatusti sääntöpohjaisessa maailmassa, kun taas Yhdysvaltojen prioriteetiksi on kiteytymässä läntinen etupiiri sen luovuttaessa osia Indo-Pasifisesta alueesta Kiinalle
- s. 25 esitetään Venäjän haastavan EU:n strategista yhtenäisyyttä ja tukevan hajaannusta aiheuttavia voimia EU:n jäsenvaltioissa. Tämän lisäksi täsmälleen samaan pyrkii Yhdysvallat turvallisuusstrategiassaan julkilausuttuna tavoitteena. Kumpikaan Yhdysvallat tai Kiina ei pääsääntöisesti tapaa EU:n edustajia vaan yksittäisten jäsenmaiden; tai parhaimmillaan kutsuu koolle vaihtuvilla kokoonpanoilla niiden muodostamia klubeja. Yhdysvaltoja on vaikea pitää perinteisessä mielessä EU:n liittolaisena. Ylipäätään EU:lla ei ole vahvoja strategisia liittolaisia – huom. Esim. kauppasopimusten solmiminen ei tärkeydestään huolimatta tarkoita liittolaisuutta. Liittolaisia on etsittävä keskivaltojen joukosta. Erityisesti Etelä-Korea, Japani ja Kanada ovat lupaavia, samoin mahdollisesti Australia.
- s. 25 ja muuallakin selonteossa puhutaan yhä globalisaatiosta. Tämä saattaa olla ajattelua harhaanjohtava termi, vaikka monet kielialueet läpäiseviä näennäisesti globaaleja ilmiöitä yhä esiintyy. Pikemminkin kyse on toisaalta alueellistumisesta ja toisaalta globaalin uuskolonialismin heräämisestä. Blokkiutumisskenaariota rajoittaa se, että johtavat suurvallat eivät halua niitä muodostuvan ainakaan itseään vastaan. Niinpä ne pelaavat keskitason valtoja toisiaan vastaan tai kokoavat niitä tilapäisten hovien tai vuosisatojen takaisten naamiaistanssiaisten kaltaiseksi gallerioiksi tarpeen mukaan kuten Trumpin Rauhanneuvosto. Näissä gallerioissa jopa hovinarrin totuutta puhuvat roolit ovat rajattuja.

Luku 3: skenaariot muodostavat systeemisiä kokonaiskuvia vuodesta 2045

- s. 34, myös blokkien maailmassa ja murtuvassa maailmassa voidaan jatkaa vihreää siirtymää, mutta ennen kaikkea turvallisuusintressien ja strategisen autonomian edistämiseksi. Ongelmaksi muodostuu, että kaikki globaalit virrat eivät tällöin ole täysimääräisesti käytettävissä tai muodostuvat kalliiksi ja epäluotettaviksi. Tämä koskee raaka-aineiden, pääomien, intellektuaalisen pääoman ja vihreän siirtymän edellyttämien laitteiden virtoja, kun osa tarvittavasta aineellisesta ja aineettomasta pääomasta ei ole saatavilla esim. blokki- tai vienti- tai lisenssirajoitussyistä tai kauppasodista ja sanktioista johtuen. Keskivallat kuten EU pystyvät kehittämään monien raaka-aineiden tuotantoa omalla alueellaan (myös Suomessa). Monien EU-jäsenmaiden yritykset hallinnoivat keskeisiä vihreän siirtymän patentteja. Näin ollen merkittävä osa vihreän siirtymän uudesta infrasta voidaan toteuttaa, mutta tehtävä

vaikeutuu ja hidastuu selonteon toteamalla tavalla vaikka strategisen autonomian edistämistavoite vihreää siirtymää tukeekin.⁶

Teknojättien maailma -skenaario

- s. 49 odotetaan monien öljyvaltojen ajautuvan kriisiin vihreässä siirtymässä. Näin voi käydä joillekin, mutta ei kaikille. Ns. sinistä ja vihreä vetyä (erityisesti ammoniakiksi jalostettuna) ovat voimakkaimmin ensimmäisessä aallossa kehittämässä vientitarkoituksiin Saudi-Arabia useiden muiden Persianlahden valtioiden ohella. Demokraattisten öljyvaltioiden tuotanto ja vienti on lähtemässä liikkeelle hitaammin (mm. Australia, Brasilia, Chile, Kanada, yms.).

Blokkien maailma

- s. 62 esitetään Yhdysvallat länsiblokin johtavana valtiona. Tämä ei valitettavasti ole niin, sillä klassista länsiblokkia ei enää ole. Ukrainaa tukeva blokki on ja se voi toimia aihiona uudelle länsiblokkille. USA rakentaa vuosisatojen takaisten eurooppalaisten hovien kaltaista muodostelmaa ympärilleen, mutta sitä järjestelmää rakennetaan USA-ohjailluksi, ei yhdessä päättäväksi blokiksi
- s. 62, EU:n kyky ylläpitää demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia voi osoittautua yllättävän häilyväksi. Tämä johtuu haasteista tietoperäiselle päätöksenteolle useissa jäsenmaissa. Näitä haasteita asettavat poliittiset voimat voivat voittaa vaaleja lähivuosina. Tässä on huomattava, että esim. Kiinan menestys nojaa pyrkimykseen tietoperustaiseen päätöksentekoon,⁷ kun taas Yhdysvallat on luovuttamassa tältä osin. EU:lla ei ole varaa joustaa tietoperäisyydestä.
- s. 65, blokkiskenaario mahdollistaa myös Suomelle merkittävän roolin tiedustelutiedon tuottajana sekä puolustusteollisuuden noususta hyötyvänä valtiona, mikäli kaksikäyttösovelluksia, IT-ratkaisuja sekä muita lupaavia startup-yrityksiä tuetaan yksityisellä VC-rahoituksella sen ohella, että riskirahaa laitetaan terveysteknologiaan ja vihreään siirtymään.
- s. 66, protektionistinen maailma voi tuottaa Suomelle myös huomattavan kotimarkkinan, kun ei tarvitse kilpailla kaikkien globaalien tuottajien kanssa. Tämä tilanne voi muistuttaa idänkauppaa.

Murtuva maailma -skenaario

- s. 72 murentuvan maailman skenaariossakin voi olla epätodennäköistä laajamittainen EU:sta eroaminen. Euroopan maiden melko äkillisesti toisen maailmansodan jälkeen kohtaama suhteellisen pieni rooli maailmantaloudessa ja -kaupassa, niiden harjoittaman kolonialismin purkamisen ohella, pakotti ne integroitumaan. Nyt niiden rooli on suhteellisesti samankokoinen tai pienempi, eli strateginen tilaus integraatiolle on täsmälleen sama. Kuinka monella jäsenvaltiolla todella on varaa erota EU:sta – olettaen, että etuja ja hyötyjä ei punnita vain ja ainoastaan jäsenmaksuja vastaan?

⁶ Aalto, P., Kilpeläinen, S., Claydon, A., Hanhijärvi, M. 2026 (ilmestyy). *Geopolitics of Hydrogen: Fossil Fuel Powers, Security and Diplomacy*. Palgrave.

⁷ Aalto, P., Heggelund, G., Claydon, A., Hanhijärvi, M. (2023) 'From bilateral science diplomacy to wider black carbon governance? Norwegian-Chinese and Finnish-Russian initiatives', in: Kulovesi, K., Yamineva, Y., Recio, E. (eds) *Reducing Emissions of Short-Lived Climate Pollutants: Perspectives on Law, Policy and Science*, pp. 214-254. Brill. doi:10.1163/9789004684089_010

Villit kortit

- s. 86, globaaliksi maksuvälineeksi tuskin voi vakiintua Bitcoin sen louhinnan edellyttämän energiankulutuksen johdosta

Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittäminen

- s. 92 esitetään EU:n turvallisuus- ja puolustustoimijuuden kehittämistä määrätietoisesti. Samalla esitetään Suomen prioriteetiksi maamme lähialueita, kuten Itämeren ja Arktista. Mutta Etelä-Eurooppa priorisoi aivan samalla tavoin omista lähtökohdistaan. Yhdessä nämä kaksi trendiä aiheuttavat EU-tasolla strategista hajaannusta ja alueellistavat Eurooppaa. Sotilaallisesti kyvykkäillä (potentiaalisesti ja vaihtelevasti) Britannialla, Saksalla ja Puolalla voi olla vaikeaa sitoa itsensä pohjoiseurooppalaiseen strategiseen tilannekuvaan ja maastoon. Ongelmaan voidaan vaikuttaa Naton puolustus suunnittelun kaltaisilla toimilla. Operatiivinen tuki tositilanteessa tulee olemaan Ukrainan tuen osoittaman hajonnan kaltaista.
- s. 151 pohditaan eurooppalaisen puolustusteollisuuden purkamista ja kansallistamista. Se on yhä tänä päivänä varsin kansallinen, vaikka suunnittelu- ja valmistusyhteistyötä ja ristiinomitusta onkin.

Tokiossa 3.3.2026

Pami Aalto

Jean Monnet -professori/kansainvälinen politiikka

Politiikan tutkimuksen yksikkö, Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto

pami.aalto@tuni.fi